

1989, s. 48-69; Murtazâ Müderrisî Çihardehî, "Şeyh Ahmed Ahsâî", *Mecelle-yi Yâdigâr*, sy. 4, Tahran 1323, s. 30-47; J. R. I. Cole, "The World as Text: Cosmologies of Shaykh Ahmad al-Ahsâî", *SI*, LXXX (1994), s. 145-163; D. M. MacEoin, "Ahsâî", *EI*, I, 674-679; a.m.f., "Cosmogony in Shaikhism", a.e., VI, 326-328; a.m.f., "Shaykhîyya", *EI*² (Ing.), IX, 403-405; Mehmet Demirci, "Ahsâî", *DİA*, II, 177-178.

MUSTAFA ÖZ

ŞEYHİZÂDE

(ö. 1078/1667)

Osmanlı âlimi.

Babası Gelibolulu Şeyhî Mehmed Efendi'ye nisbetle Şeyhîzâde diye şöhret bulmuştur. Şeyhülislâm Hoca Abdürrahim Efendi'nin damadı olduğu için Damad Efendi olarak da bilinir. Dedesinin adı Süleyman'dır. Kardeşi Şeyhîzâde Şerif Mehmed Efendi de ulemâdan olup müderrislik yapmıştır. Şeyhîzâde Abdurrahman uzun süre Şeyhülislâm Zekeriyâzâde Yahyâ Efendi'nin mülâzemetinde bulundu. 1050 yılının Rebîülâhîrinde (Temmuz 1640) Merdûmiye Medresesi'ne müderris tayin edildi. Şâban 1052'de (Kasım 1642) Şeyhülislâm Hüseyin Efendi Medresesi, Muharrem 1056'da (Şubat 1646) Kasım Paşa Medresesi müderrisliğine nakledildi. Aynı yılın şâban (eylül) ayında getirildiği Selânik kadılığında Rebîülâhîr 1057'de (Mayıs 1647) azledilerek şevval (kasım) ayında Edirne kadılığına gönderildi. Rebîülâhîr 1058'de (Mayıs 1648) Edirne kadılığında azledildi ve Safer 1061'de (Şubat 1651) Boyabat kazası kendisine arpalık olarak verildi. Şevval 1065'te (Ağustos 1655) İstanbul kadısı oldu. Şâban 1066'da (Haziran 1656) yine azledilip Balıkesir kazası arpalık olarak verildi. Receb 1071'de (Mart 1661) ikinci defa İstanbul kadılığına getirildi. Şevval 1072'de (Mayıs 1662) Anadolu kazaskerliğine tayin edildi. Şevval 1073'te (Mayıs 1663) emekli oldu ve kendisine Hezargrad kazası arpalık olarak verildi. Cemâziyelevvel 1076'da (Kasım 1665) ikinci defa Anadolu kazaskerliğine ve Muharrem 1077'de (Temmuz 1666) Rumeli kazaskerliğine getirildi. Aynı yılın şâban ayında azledilerek Tırlova ve Sahrâ kazaları arpalık olarak verildi. Rebîülevvel 1078'de (Ağustos 1667) vefat etti ve Edirnekapı dışındaki Emîr Buhârî Tekkesi'nin civarında defnedildi. Mezarının Kemalpaşazâde'nin mezarının yakınlarında bulunduğu belirtilir. Mezar taşında, "Bir gedâ çıktı dedi târîhin / Rabbenâ kıl makâmını cennet" tarih beytinin yazılı olduğu kaydedilir. Şeyhîzâde Abdurrahman'ın özellikle fıkıh bilgisi yanın-

da üstün ahlâkıyla tanındığı belirtilir. Malının üçte birini vasiyet ederek Hüseyin Bey Mescidi'ni camiye çevirmiştir.

Şeyhîzâde Abdurrahman'ın *Mecma'u'l-enhür fi şerhi Mülteka'l-ebhur* adlı meşhur eseri İbrâhim b. Muhammed el-Halebî'ye ait kitabın şerhi olup şârihin lakabına nisbetle *Dâmâd* ismiyle tanınmıştır. Eserin girişinde Şeyhî *Mülteka*'nın muhtelif şerhlerinin yapıldığını, ancak bunlardan bazılarının çok kısa olup anlaşılmadığını, bazılarının ise çok uzun olduğunu kaydederek yeterince izahat vermekle birlikte fazla ayrıntıya girmeyen bir şerh kalemeye almayı hedeflediğini belirtir. Geleneksel şerh usulünün takip edildiği eserde Hanefî mezhebine ait görüşlerin yanında zaman zaman diğer mezheplerin görüşlerine de işaret edilir. I. cildi 14 Zilkade 1070 (22 Temmuz 1660), II. cildi 19 Cemâziyelâhîr 1077 (17 Aralık 1666) tarihinde Edirne'de tamamlanmıştır. *Mülteka*'nın en yaygın şerhlerinden olan *Mecma'u'l-enhür* Osmanlı döneminin temel fıkıh metinleri arasında önemli bir yere sahiptir. *Mecelle*'nin hazırlanmasında sıkça başvurulan kaynaklardan olup *Mecelle*'deki 270 maddenin tamamen ve yaklaşık seksen maddenin kısmen *Mülteka* ve *Mecma'u'l-enhür*'dan alındığı belirtilmektedir (Has, *A Study of Ibrahim al-Halabi*, s. 337-345; *DİA*, XXXI, 551). Eserin müstakil halde ve Haskefî'nin *ed-Dürü'l-munteka* adlı *Mülteka* şerhiyle birlikte birçok baskısı yapılmıştır (meselâ: I-II, İstanbul 1240, 1241, 1252, 1264, 1273, 1287, 1292, 1300, 1310, 1329; Kahire 1298; nşr. Halil İmrân el-Mansûr, I-IV, Beyrut 1419/1998).

Kaynaklarda bazı eserlerin isim benzerliğinden dolayı Şeyhîzâde Abdurrahman'a nisbet edildiği görülmektedir. Serkis ve Zirikî tarafından kendisine izâfe edilen, sonraki kaynaklarda ve bazı kütüphane kataloglarında bu şekilde kaydedilen (Serkis, II, 1170-1171; *Mu'cemü'l-mahtûâtü'l-mevcûde*, II, 773; *DİA*, XXVIII, 174), Mâtürîdîler ile Eş'arîler arasındaki ihtilâflı akaid konularının ele alındığı *Nazmü'l-ferâ'id ve cem'u'l-fevâ'id*, Bafra müftüsü Şeyhîzâde Abdürrahim b. Ali el-Amâsi'ye aittir (*Osmanlı Müellifleri*, I, 334; Özel, s. 132). Bu eserin matbu nüshalarında da (İstanbul 1288; Kahire 1317) müellifin adı Abdürrahim b. Ali Şeyhîzâde diye kaydedilmiştir. Yine Şeyhîzâde Abdurrahman'a nisbet edilen *Şerhu Kaşidetü'l-Bürde* (Abdullah Muhammed el-Habeşi, I, 465) ve *Hâsiye alâ Envâri't-tenzil* (a.g.e., I, 330) Şeyhîzâde Muhyiddin Mehmed Kocevî'ye (ö. 950/1543) aittir.

BİBLİYOGRAFYA :

Keşfü'z-zunûn, II, 1815; Uşşâkizâde İbrâhim, *Zeyli Şekâik* (nşr. H. J. Kissling), Wiesbaden 1965, s. 335-336; Şeyhî, *Vekâyü'l-fuzalâ*, I, 118-119, 340-341; *Sicill-i Osmânî*, III, 314; *Osmanlı Müellifleri*, I, 334; Serkis, *Mu'cem*, II, 1170-1171; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 549; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), III, 332; Şükrü Selim Has, *A Study of Ibrahim al-Halabi with Special Reference to the Multaqa* (doktora tezi, 1981), University of Edinburgh, s. 241-245, 337-345; a.m.f., "Mülteka'l-ebhur", *DİA*, XXXI, 550-551; Ali Uğur, *The Ottoman Ulama in the mid-17th Century: an Analysis of the Vakâ'i'ü'l-Fuzalâ of Mehmed Şeyhi Ef.*, Berlin 1986, s. 313-314; Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 113, 115, 132; Sâlihîyye, *el-Mu'cemü'l-şâmil*, III, 425-426; Abdullah Muhammed el-Habeşi, *Cami'u'l-şürûh ve'l-havâşi*, Ebûzâbi 1425/2004, I, 330, 465; III, 1842-1843; *Mu'cemü'l-mahtûâtü'l-mevcûde fi mektebâti İstânbûl ve Anâtüli* (haz. Ali Rıza Karabulut), [baskı yeri ve tarihi yok], II, 773; Yusuf Şevki Yavuz, "Mâtürîdiyye", *DİA*, XXVIII, 174.

TAHSİN ÖZCAN

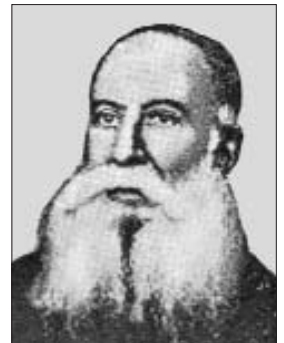
ŞEYHO, Luvîs

(لويس شيخو)

Rızkullah b. Yûsuf b. Abdilmesih
b. Ya'kûb Şeyho el-Yesûfî
(1859-1927)

Arap edebiyatına dair
çalışmalarıyla tanınan
Cizvit papazı.

5 Şubat 1859'da Mardin'de doğdu. Papaz olduktan sonra Luvîs Şeyho (Louis Cheikho) diye tanındı. Dokuz yaşlarında iken Beyrut'a giderek büyük kardeşiyle birlikte öğrenim gördü. 1874'te Katolikliğin bir kolu olan Cizvit mezhebine girdi. Bu mezhebin Beyrut yakınlarındaki Gazîr'de bulunan mekteplerinde okudu. Daha sonra ruhanlık tahsilini ilerletmek için Avrupa'ya gidip dört yıl Fransa'da kaldı. Burada Arapça, Fransızca, Latince ve Yunanca öğrendi. Lübnan'a dönmeye Beyrut'taki Cizvit ortaokulunda ders verdi, Saint Joseph Üniversitesi'nde ilmi çalışmalar yaptı. İngiltere, Fransa, İtalya ve Avusturya gibi ül-

Luvîs Şeyho

kelerdeki kütüphanelerle Hindistan'dan, Dımaşk, Musul, Halep, Bağdat gibi yörelerden Arapça, Farsça, Süryânîce ve Türkçe nâdir yazma eserleri istinsah ederek ve ya satın alarak topladı. el-Mektebetü's-Şarikiyye adıyla büyük bir kütüphane kurdu. Buradaki yazma eserlerin sayısı 3000'e ulaşıyordu. 1894'te Avrupa seyahatinden Beyrut'a döndükten sonra kendini Arap dili ve edebiyatı çalışmalarına verdi. 1897'de *el-Meşriğ* dergisini kurarak ölümüne kadar neşriyle meşgul oldu. Beyrut'ta ölen Luvîs Şeyho, Şam el-Mecmau'l-ilmîyyü'l-Arabî üyesiydi.

C. Hechaîme'nin *Bibliographie analytique du Père Louis Cheikho* adlı eserinde tesbit ettiğine göre Şeyho'nun Hıristiyanlık ile Arap dili ve edebiyatı sahalılarında yazdığı kitap ve makalelerle neşrettiği eserlerin sayısı 2750'yi bulmaktadır. Luvîs Ma'lûf, A. Salhânî, öğrencisi H. Lammens ve J. B. Belot gibi Beyrut'taki diğer meslektaşları ile beraber Arap uyanış (nehda) edebiyatının önemli temsilcileri arasında yer alan Şeyho, *Şu'arâ'ü'n-Naşrâniyye*'de ve diğer eserlerinde İmru-ülkays, Nâbiga ez-Zübyânî ve Amr b. Kül-sûm gibi putperest, Meymûn b. Kays el-A'sâ ve Züheyr b. Ebû Sülmâ gibi Hanîf şairleri hıristiyan sayması dolayısıyla eleştirilmiştir. Ömer Ferruh da Luvîs Şeyho ve Circîs Ken'ân gibi bazı yazarların çalışmalarını "çürük temel üzerine kurulmuş bozuk eserler" diye nitelmiştir (*DİA*, XXXIV, 60-61).

Eserleri. A) Telifleri. 1. 'İlmü'l-edebe. Meânî, beyân, bedî, aruz ve hitâbete dairdir (Beyrut 1881, 1908). **2. Mecânî'l-edebe fî hadâ'îkî'l-'Arab.** Ünlü Arap edip ve şairlerine ait edebî parçaları içeren bir antolojidir. Aslı altı küçük cilt halinde olan eserin I ve II. ciltlerinde kolay ve yalın inşâ örnekleri, III ve IV. ciltlerinde orta düzeydeki inşâ örnekleri, V ve VI. ciltlerinde yüksek düzeyde inşâ örnekleri yer alır. Konulara göre düzenlediği eserin mukaddimesinde bunun daha önce bir benzerinin yapılmadığını ifade eden müellif hareketlemeyi tefsir ve şerh yapmakla eşdeğerde gördüğünden bütün eserlerinde olduğu gibi bu antolojiyi de tam hareketli şekilde tertip etmiştir (I-IX, Beyrut 1882-1883, 1985, 1986, 1989). Luvîs Şeyho eserini *Şerhu Mecânî'l-edebe* adıyla dört ciltte şerhetmiştir. İlk defa 1882'de Beyrut'ta yayımlanan şerhin 1928'e kadar on altı baskısı yapılmıştır. **3. Mirkâtü'l-Mecânî.** Küçük öğrenciler için hazırlanmıştır (Beyrut 1884, 1896-1898). **4. Nüzhetü't-Şarf fî muhtaşari's-şarf** (Beyrut 1885). **5. Ma'**

rizü'l-ḥuṭûṭi'l-'Arabîyye (Beyrut 1885, 1895). **6. Muhtaşar fî's-şarf** (Beyrut 1886). **7. el-Ḥulâsatü'n-Naşrâniyye** (Beyrut 1885). **8. 'İlmü'l-edebe.** Ünlü Arap yazarlarına ait makaleler koleksiyonudur (Beyrut 1888). **9. Şu'arâ'ü'n-Naşrâniyye.** I. cildi Câhiliye döneminde, II. cildi İslâmiyet'ten sonra yaşamış hıristiyan şairlerin biyografilerini ve şiirlerinden örnekleri kapsar (I-III, Beyrut 1890-1891). **10. Riyâzü'l-edebe fî merâşî şevâ'iri'l-'Arab.** Eserde eski kadın şairler hakkında bilgilere, rivayetlere ve onlara nisbet edilen şiirlere yer verilmiştir (Beyrut 1897). **11. Nebze fî tercemeti ve teâlîfi Ebi'l-Ferec el-ma'rûf bi'bni'l-'İbrî** (Beyrut 1898). **12. İntikâdü kütübi "Târihi âdâbi'l-luğati'l-'Arabîyye" ve "Ṭabaqâti'l-ümem".** Corcî Zeydân'ın adı geçen eserleriyle *Târihu't-temeddüni'l-İslâmîsine* müellifin yaptığı eleştirileri kapsar (*Mecmû'atü intikâdi kütübi Zeydân* içinde, Kahire 1320). **13. el-Aḥdâşü'l-kitâbiyye ve't-teşâbühü'n-Naşrâniyye.** Câhiliye şairlerinden bazılarının Hıristiyanlık'la ilgili sözlerini içerir (Beyrut 1904). Luvîs Şeyho'nun diğer eserleri de şunlardır: *Esbâbü't-ṭarab fî nevâdiri'l-'Arab* (Beyrut 1906); *Aṭrebü's-şî'r ve aṭyebü'n-nesr* (Beyrut 1907, 1914); *Maḳâlât felsefiyye kadîme li-ba'zî meşâhiri felâsifeti'l-'Arab* (Beyrut 1908, 1911; Kahire 1985); *Târihu'l-âdâbi'l-'Arabîyye fî'l-karnî't-tâsi'* 'aşer (Beyrut 1908-1910, 1924-1926, 1991); *et-Tevârihu'n-naşrâniyye fî'l-'Arabîyye (el-Meşriğ, XII [Beyrut 1909], s. 481-506); es-Sırrü'l-maşûn fî ş'ati'l-farmasûn* (Beyrut 1910); *en-Naşrâniyye ve âdâbühâ beyne 'Arabî'l-Câhiliyye* (Beyrut 1912, 1919-1923); *Catalogue raisonné des manuscrits de la Bibliothèque Orientale de Beyrouth* (Beyrut 1913-1926); *Tefnîdü't-tezvîr li-Muḥammed Ṭâhir et-Tinnîr* (Beyrut 1913); *Maḳâlât dîniyye li-ba'zî meşâhiri'l-ketebeti'n-naşârâ mine'l-karnî't-tâsi' ile'l-karnî's-şâlişe 'aşere* (2. bs., Beyrut 1920); *et-Ṭâ'ifetü'l-Mârûniyye ve'r-rehbâniyyetü'l-Yesû'iyye fî'l-karneyni's-sâdis'e 'aşere ve's-sâbi'a 'aşere* (Beyrut 1923); *Kitâbü'l-Maḥṭûṭâti'l-'Arabîyye li-ketebeti'n-Naşrâniyye* (Beyrut 1924, 2000); *Beyrût: Târihuḥâ ve âşâruḥâ* (Beyrut 1926, 1927, 1993); *Târihu'l-âdâbi'l-'Arabîyye fî'r-rub'î'l-evvel mine'l-karnî'l-ışrîn* (Beyrut 1926); *Mecmû'a min ş'ri Ebi'l-'Atâhiye fî'l-medîḥ ve'r-rîşâ' ve'l-hicv ve'l-vaşf ve'l-emşâl (Ebü'l-'Atâhiye: Münteḥabât ş'riyye)* (Beyrut 1927, 1931, 1950); *'Ulemâ'ü'n-Naşrâniyye fî'l-İslâm 622-1300* (nşr. Camille Hec-

haîmé, Beyrut 1983); *Maḳâlât felsefiyye li-meşâhiri'l-müslimîn ve'n-naşârâ* (3. bs., Kahire 1985); *Târihu fenni't-ṭibâ'a fî'l-meşriğ* (2. bs., Beyrut 1995); *Dîvânü'l-Ḥansâ'* (Beyrut 1305/1888); *Enîsü'l-cülesâ' fî şerhi Dîvânü'l-Ḥansâ'* (Beyrut 1896).

B) Neşirleri. Ebû Mansûr es-Seâlibî, Fıkhü'l-luğa ve sırrü'l-'Arabîyye (Beyrut 1885); Abdurrahman el-Hemedânî, *el-El-fâzü'l-kitâbiyye* (Beyrut 1885, 1898); *el-Envârü'z-zâhiyye fî divânî Ebi'l-'Atâhiyye* (Beyrut 1886, 1887, 1888, 1909, 1914); *Haṭîb et-Tebrîzî, Kenzü'l-ḥuffâz fî Kitâbi Tehzîbi'l-elifâz* (Beyrut 1896-1898); İbnü's-Sikkî, *el-Elfâz* (Beyrut 1897); *Dîvânü'l-Ḥırrıḳ* (Beyrut 1897, *Riyâzü'l-edebe fî merâşî şevâ'iri'l-'Arab* içinde); İbn Sînâ, *Kitâbü's-Siyâse* (Kahire 1900); *Kelîle ve Dimne* (en eski yazma nüshasına dayanılarak yapılan bu neşirde garîb kelimeler açıklanmış, metin tamamıyla hareketlenmiştir) (Beyrut 1904, 1905, 1923, 8. bs., 1969); **Ebû Zeyd el-Ensârî, Kitâbü'l-Maṭar** (Beyrut 1905), *Kitâbü'l-Hemz* (Beyrut 1911); **Lutfî Paşa, Âsâf-nâme** (Beyrut 1911); *Dîvânü's-Semev'el (el-Meşriğ, XII/3 [Beyrut 1909], s. 161-178 vd.; Beyrut 1909, 1920); el-Bulğa fî şüzürü'l-luğa* (kadîm lugat risâleleri koleksiyonu, A. Haffner'le birlikte, Beyrut 1908, 1914); İbnü'l-Ekfânî, *Nuḥabü'z-zeḥâ'ir fî aḥvâli (ma'rifeti)'l-cevâhir (el-Meşriğ, XI [1908], s. 751-765); Dîvânü Selâme b. Cendel et-Temîmî (el-Meşriğ, XIII/3 [1910], s. 171-190; Beyrut 1910, 1920); Buḥtûrî, el-Hamâse* (Beyrut 1910, 1967); **Sâid el-Endelüsî, Ṭabaqâti'l-ümem** (Beyrut 1912; Kahire, ts.; Necfe 1387); **Ali b. İsâ el-Usturlâbî, el-Usturlâb ve keyfiyyetü isti'mâlihi** (Beyrut 1913, *el-Meşriğ, XVI [1913], s. 29-46); İbn Dürüs-teveyh, Kitâbü'l-Küttâb* (Beyrut 1921, 1927); **Sâid b. Bitrîk, et-Târihu'l-mecmû'** (L. Şeyho v.dğr., I-II, Paris 1906-1909; Beyrut 1906-1909); **Fârâbî, es-Siyâsetü'l-medeniyye** (Beyrut 1902; *DİA*, XII, 157); **Huneyn b. İshak, Fi'd-Ḍav'i ve ḥaḳîkatih (el-Meşriğ, II [1899], s. 1105-1113), Ri-sâle fî keyfiyyeti idrâki'd-diyâne** (nşr. ve Fr. trc. *Orientalische Studien [Gieszen 1306, s. 283-290]* Luvîs Şeyho'nun çalışmalanna dair geniş bilgi için bk. Hechaîmé, *Bibliographie analytique*, tür.yer.).

BİBLİYOGRAFYA :

Serkis, *Mu'cem*, II, 1166-1170; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 428; Mârûn Abbûd, *Ruvvâdü'n-nehdati'l-hadişe*, Beyrut 1955, s. 176; Camille Hechaîmé, *Louis Cheikho et son livre: Le Christianisme et la littérature chrétienne en Arabie avant l'Islam*, Beyrouth 1967; a.m.f., *el-Eb Luvîs Şeyho, mâ ketebühü ve mâ kütibe 'anh*, Beyrut

1978; a.m.f., *Bibliographie analytique du père Louis Cheikho, avec Introduction et index*, Beyrouth 1979, s. 109-131, ayrıca bk. tür.yer.; a.m.f., "el-Eb Luvîs Şeyho ve müsâhemetühû fi'l-luğâti'l-'Arabîyye ve âdâbihâ", *el-Meşriq*, LXXIV/2, Beyrut 2000, s. 345-352; Muhammed Kürd Ali, *el-Mu'âşirûn* (nşr. Muhammed el-Misrî), Dimaşk 1401/1980, s. 317-321; a.m.f., "el-Üstâz el-Eb Luvîs Şeyho", *MMiAdm.*, VIII (1928), s. 231-235; Yûsuf Es'ad Dâğır, *Meşâdirü'd-dirâsâti'l-edebîyye*, Beyrut 1983, II, 502-510; Hannâ el-Fâhûrî, *el-Câmî' fi târihi'l-edebî'l-'Arabî: el-Edebü'l-hadîs*, Beyrut 1986, s. 287-288; H. Lammens, "el-Eb Luvîs Şeyho ve't-târîh", *el-Meşriq*, XXVI (1928), s. 204 vd.; İsâ İskender el-Ma'lûf, "el-'Allâme el-Eb Luvîs Şeyho el-Yesûfî", a.e., XXV (1928), s. 461 vd.; Abbas Alemüddin, "Luvîs Şeyho ve Kitâbü Mecânî'l-edeb", *ed-Dirâsâti'l-edebîyye*, II/4, Beyrut 1961, s. 345-357; L. Pouzet, "Şhaykhû, Luwîs", *EI²* (İng.), IX, 405-406; Adnân el-Hatîb, "Ömer Ferruh", *DîA*, XXXIV, 60-61.

SÜLEYMAN TULÜCÜ

ŞEYHOĞLU

(ö. 817/1414 [?])

Kenzü'l-küberâ adlı eseriyle tanınan Osmanlı nesir yazarı ve şairi.

803 (1401) yılında yazdığı *Kenzü'l-küberâ*'da altmış iki yaşında olduğunu söylediğine göre 741'de (1340) doğmuş olmalıdır. Adı Mustafa'dır. Tezkireci Sehî Bey ve onu tekrarlayan birçok müellif Şeyhoğlu'nu Şeyhî'nin yeğeni Cemâlî ile karıştırmış, Türk ve Batılı araştırmacılar tarafından asırlarca tekrarlanan bu yanlış 1926'da *Türk Edebiyatı Nümûneleri* adlı eserde (s. 193) düzeltilmiştir (bk. bibl.). *Hurşîdnâme*'sinde yer alan bazı beyitlerden Şeyhoğlu'nun soyunun hem anne hem baba tarafından "ulu kişiler"e dayandığı öğrenilmekte ve diğer eserlerinden de "Şeyhoğlu" mahlasını bu sebeple kullandığı anlaşılmaktadır. Bazı şiirlerinde ise "İbn Şeyhî" mahlası yer almaktadır. İyî bir tahsil görenek Arapça ve Farsça öğrenen Şeyhoğlu, *Hurşîdnâme*'nin bazı beyitlerine göre gençliğinde zevku safaya dalarak içkiye müptelâ olmuş, ancak sonraları bunlardan tövbe etmiştir. Önceleri Germiyan sarayında nişancılık ve defterdarlık hizmetinde bulundu. Mehmed Bey ve Süleyman Şah devirlerini idrak etti. Ayrıca gençliğinden itibaren Paşa Ağa b. Hoca Paşa'nın himayesini gördü ve ihsanlarına nâil oldu. *Hurşîdnâme*'yi Germiyan Beyi Süleyman Şah adına yazmaya başladıysa da onun ölümü üzerine eseri Yıldırım Bayezid'e takdim ederek hükümdarın çevresine girdi. Bu durum, Şeyhoğlu Mustafa ile Sadreddin Şeyhoğlu'nun aynı kişi olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Nitekim

Zeynep Korkmaz müellifin bir adının da Sadreddin olduğunu bazı delillere dayanarak ileri sürmüştür (bk. bibl.). Şeyhoğlu'nun 1401 yılından sonraki hayatı hakkında bilgi yoktur. Son eseri olan *Kenzü'l-küberâ*'da Yıldırım Bayezid'e geniş yer ayırıp onu örnek hükümdar göstermesinden Ankara Savaşı'ndan önce Osmanlı sarayında bulunduğu neticesi çıkarılabilir. Abdülvâsi Çelebi'nin 817'de (1414) yazdığı *Halîl-nâme*'deki, "Bu Kadioğlu övse şâhı muhkem / Düşer Şeyhoğlu'na kim ola epsem" beytinden hareketle onun bu tarihte hayatta bulunduğu söylenebilir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Şeyhoğlu Mustafa'nın 816 (1413) yılında vefat ettiğini belirtir (*Osmanlı Tarihi*, I, 526). Kabrinin nerede olduğu belli değildir.

Şeyhoğlu Mustafa âlim ve sanatkâr kimliğiyle dikkat çekmektedir. Fakat çağdaşı şairlerden Ahmedî onu kendisine rakip görenek beğenmez, hatta şiirlerinin çeviri olup bir kısmının intihale dayandığını söyleyerek onu küçümser. Ancak Şeyhoğlu, eserlerinin herkes tarafından okunup anlaşılmasını amaç edinen bir sanatkârdır ve bundan dolayı didaktik yönü ağır basmaktadır. *Kenzü'l-küberâ*'nın açık ve samimi dili daha sonra gelişecek olan Türk nesrine temel teşkil etmiştir ve Sinan Paşa'yı müjdelemektedir. Bazı şiirleri vezin,

kafiye, söyleyiş ve akıcılık bakımından XVI. yüzyılın gelişmiş şiirine benzer niteliktedir. Şiirlerinde aşk konusunu en içli şekilde işleyen, güzeller ve güzellikler için uygun ifadeler bulan Şeyhoğlu Mustafa sanat gayesi gütmekle birlikte halk diliyle yazmış, Türkçe'yi en doğal biçimde kullanmaya çalışmış, şiiriyle daha sonraki şairleri etkilemiş, eserlerinde halk tabirlerine ve atasözlerine geniş yer vermiş ve eserlerini Türkçe yazmakla övünmüştür. Şeyhoğlu'nun nesir ve şiir dili Darîf'den üstündür. Daha çok dönemin şairlerinden Ahmed-i Dâî ile benzerlik gösterir. Bir divanı olmayan Şeyhoğlu'nun *Hurşîdnâme*'sinde yirmi üçü gazel olmak üzere otuz altı manzumesi yer almaktadır.

Eserleri. 1. Merzûbânnâme Tercümesi. Mensur hikâye ve masallardan oluşan, *Kelile ve Dimne* türü bir eserdir. İlk müellifi Mâzenderanlı Merzûbân b. Rüstem olup eseri Sa'deddin Verâvîni yeniden kaleme alarak Azerbaycan Atabegi Ebü'l-Kâsım Rebîbüddin'e ithaf etmiş, Şeyhoğlu kitabı Germiyan Beyi Süleyman Şah'ın emriyle Türkçe'ye çevirmiştir. Aslı dokuz bölüm (bab) olan eserin tercümesine Şeyhoğlu bir bölüm daha ekleyerek eserinin adını *Düstûr-ı Şâhî* koyduğunu belirtmiştir. Kitabı bir dil incelemesiyle birlikte yayımlayan Zeynep Korkmaz (*Marzubânnâ-*

Şeyhoğlu'nun *Merzûbânnâme Tercümesi*'nin unvan sayfasıyla son sayfası (Bibliotheca Regia Berolinensis)

